Spis treści

Przedmowa V
Wykaz skrótów XXXI

Część I. Część ogólna prawa cywilnego

Rozdział I. Zagadnienia wstępne 3

§ 1. Pojęcie prawa prywatnego 3
§ 2. Zakres i systematyka prawa prywatnego 5
§ 3. Źródła prawa prywatnego 7
§ 4. Prawo prywatne Unii Europejskiej i jego wpływ na prawo polskie 8
§ 5. Rola orzecznictwa sądowego 9
§ 6. Znaczenie zwyczaju i norm moralnych 10

Rozdział II. Normy prawa cywilnego 12

§ 7. Konstrukcja normy prawa cywilnego. Sankcja w prawie cywilnym 12
§ 8. Przepisy bezwzględnie i względnie stosowalne oraz semiimperatywne 13
§ 9. Obowiązywanie i stosowanie norm w czasie 15
§ 10. Obowiązywanie i stosowanie norm w przestrzeni – reguły kolizyjne 17
§ 11. Zasady prawa prywatnego 18
§ 12. Klauzule generalne 19
§ 13. Dobra wiara 20

Rozdział III. Prawo podmiotowe 21

§ 14. Stosunek cywilnoprawny i jego elementy 21
§ 15. Normatywne postacie i rodzaje uprawnień 23
§ 16. Konstrukcja i cechy prawa podmiotowego 25
§ 17. Rodzaje i typy praw podmiotowych 27
I. Rodzaje praw podmiotowych 27
1. Prawa bezwzględne i względne 27
2. Prawa majątkowe i niemajątkowe 27
3. Prawa zbywalne i niezbywalne; prawa związane 28
4. Prawa akcesoryjne 29
5. Prawa podmiotowe tymczasowe (ekspektatywy) 29
II. Typy praw podmiotowych 29
§ 18. Nabycie i utrata prawa podmiotowego 30
§ 19. Wykonywanie i ochrona prawa podmiotowego 31
I. Wykonywanie praw podmiotowych 31
II. Kolizja praw 32
III. Ochrona praw podmiotowych 32
§ 20. Nadużycie prawa 33

Rozdział IV. Podmioty prawa prywatnego i ich występowanie w obrocie 35

§ 21. Podmioty prawa prywatnego 35
I. Podmiotowość prawna 35
II. Osoby fizyczne 36
1. Pojęcie osoby fizycznej 36
2. Cechy charakteryzujące osobę fizyczną 36
2.1. Tożsamość 36
2.2. Stan cywilny 37
2.3. Stan osobisty 37
2.4. Miejsce zamieszkania 38
3. *Nasciturus* 39
4. Zdolność prawna 40
4.1. Pojęcie zdolności prawnej 40
4.2. Zakres zdolności prawnej 40
4.3. Powstanie zdolności prawnej osoby fizycznej 41
4.4. Ustanie zdolności prawnej osoby fizycznej 41
5. Ubezwłasnowolnienie 43
5.1. Ubezwłasnowolnienie całkowite 43
5.2. Ubezwłasnowolnienie częściowe 43
6. Zdolność do czynności prawnych 44
6.1. Definicja 44
6.2. Pełna zdolność do czynności prawnych 44
6.3. Ograniczona zdolność do czynności prawnych 44
6.4. Brak zdolności do czynności prawnych 47
7. Dobra osobiste i ich ochrona 48
7.1. Pojęcie i katalog dóbr osobistych 48
7.2. Ochrona dóbr osobistych 50
7.3. Roszczenia ochronne z art. 24 KC 51
7.4. Ochrona wizerunku i tajemnicy korespondencji 52
7.5. Powództwo o ustalenie 53
III. Osoby prawne 53
1. Wprowadzenie 53
2. Pojęcie osoby prawnej, metody regulacji 54
3. Indywidualizacja i siedziba osoby prawnej 56
3.1. Firma lub nazwa 56
3.2. Siedziba 56
4. Działanie osób prawnych 57
4.1. Organy osoby prawnej 57
4.2. Brak organów 57
4.3. Fałszywy organ 58
5. Rodzaje osób prawnych 59
5.1. Skarb Państwa 59
5.2. Państwowe osoby prawne 60
5.3. Jednostki samorządu terytorialnego 60
6. Ochrona dóbr osobistych osób prawnych 61
IV. Inne jednostki organizacyjne mające zdolność prawną 61
V. Konsumenci i przedsiębiorcy 62
1. Konsumenci 62
2. Przedsiębiorca 63
§ 22. Przedstawicielstwo 64
I. Zastępstwo w dokonywaniu czynności prawnych 64
II. Przedstawicielstwo ustawowe 65
III. Pełnomocnictwo 66

IV. Prokura ... 68

Rozdział V. Przedmioty stosunków cywilnoprawnych ... 70

§ 23. Określenie przedmiotu stosunków cywilnoprawnych ... 70
§ 24. Rzeczy jako przedmioty stosunku cywilnoprawnego ... 70
I. Pojęcie rzeczy ... 70
II. Prawna klasyfikacja rodzajów rzeczy ... 71
1. Rzeczy w obrocie, rzeczy wyłączone z obrotu i rzeczy ograniczone w obrocie ... 71
2. Rzeczy ruchome i nieruchomości ... 71
3. Rzeczy oznaczone co do tożsamości i co do gatunku ... 72
4. Rzeczy podzielne i niepodzielne ... 73
§ 25. Przedmioty materialne niebędące rzeczami ... 73
I. Kopaliny ... 73
II. Wody ... 73
III. Zwierzęta ... 74
§ 26. Dobra niematerialne ... 74
§ 27. Części składowe rzeczy ... 74
§ 28. Przynależności rzeczy ... 75
§ 29. Pożytki ... 76
§ 30. Pieniądze ... 76
§ 31. Papiery wartościowe ... 77
§ 32. Przedsiębiorstwo ... 77
§ 33. Gospodarstwo rolne ... 78
§ 34. Mienie ... 78
§ 35. Majątek ... 79

Rozdział VI. Stosowanie prawa cywilnego ... 80

§ 36. Sądowa ochrona praw podmiotowych ... 80
§ 37. Rozumowania prawnicze w procesie stosowania prawa ... 81
§ 38. Ustalanie stanu faktycznego ... 82
I. Wprowadzenie ... 82
II. Fakty i ich dowodzenie ... 83
III. Domniemania ... 83
IV. Ciężar dowodu ... 84
§ 39. Ustalenie stanu prawnego ... 85
I. Wprowadzenie ... 85
II. Reguły wykładni ... 86
III. Wnioskowania prawnicze ... 88
§ 40. Zbieg uprawnień ... 89

Rozdział VII. Przedawnienie i terminy zawite ... 90

§ 41. Nabycie i utrata praw podmiotowych wskutek upływu czasu ... 90
§ 42. Przedawnienie ... 90
I. Istota przedawnienia ... 90
II. Przedmiot przedawnienia ... 91
III. Skutek przedawnienia ... 91
IV. Terminy przedawnienia ... 92
1. Długość terminów ... 92
2. Początek biegu terminu ... 93
3. Zawieszenie biegu przedawnienia ... 94
4. Przerwanie biegu przedawnienia ... 96
§ 43. Terminy zawite (prekluzyjne) ... 97

Rozdział VIII. Czynności prawne na tle innych zdarzeń cywilnoprawnych ... 99

§ 44. Zdarzenia cywilnoprawne w ogólności ... 99
I. Pojęcie zdarzenia cywilnoprawnego ... 99
II. Klasyfikacja zdarzeń cywilnoprawnych ... 100
§ 45. Pojęcie i znaczenie czynności prawnych ... 102
I. Pojęcie czynności prawnej ... 102
II. Rola czynności prawnych ... 102
§ 46. Oświadczenie woli ... 104
I. Istota oświadczenia woli ... 104
II. Składanie oświadczeń woli ... 105
III. Wykładnia oświadczeń woli ... 107
§ 47. Klasyfikacja czynności prawnych ... 109
I. Czynności jednostronne i wielostronne ... 110
II. Czynności konsensualne i realne ... 110
III. Czynności między żyjącymi i na wypadek śmierci ... 111
IV. Czynności zobowiązujące, rozporządzające oraz o podwójnym skutku ... 111
V. Czynności przysparzające ... 112
VI. Czynności kauzalne i abstrakcyjne ... 112
VII. Czynności upoważniające ... 113
§ 48. Zawarcie umowy ... 113
I. Uwagi wstępne ... 113
II. Tryb ofertowy ... 114
III. Negocjacje ... 115
IV. Przetarg i aukcja ... 116
§ 49. Treść czynności prawnych ... 117
I. Elementy treści czynności prawnych ... 117
1. Elementy przedmiotowo istotne (*essentialia negotii*) ... 118
2. Elementy nieistotne (*naturalia negotii*) ... 118
3. Elementy podmiotowo istotne (*accidentalia negotii*) ... 118
II. Istota i rodzaje warunku ... 119
III. Terminy i ich obliczanie ... 120
§ 50. Forma czynności prawnych ... 121
I. Wyjaśnienie podstawowych pojęć ... 121
II. Zasada swobody formy i jej ograniczenia ... 122
III. Typy formy szczególnej czynności prawnych ze względu na sposób złożenia oświadczenia woli ... 123
1. Forma dokumentowa ... 123
2. Zwykła forma pisemna ... 124
3. Kwalifikowane postaci formy pisemnej ... 125
4. Forma elektroniczna – wzmianka ... 126
IV. Typy formy szczególnej ze względu na skutki jej niezachowania ... 126
1. Forma pod rygorem nieważności ... 126
2. Forma dla celów dowodowych ... 127
3. Forma dla wywołania szczególnych skutków prawnych ... 128
V. Forma następczych czynności prawnych ... 128
§ 51. Wady oświadczenia woli ... 129
I. Pojęcie i rodzaje wad oświadczenia woli ... 129
II. Brak świadomości lub swobody ... 130
III. Pozorność ... 131
IV. Błąd ... 131
V. Podstęp ... 132
VI. Groźba ... 133
§ 52. Sankcje wadliwych czynności prawnych ... 134
I. Rodzaje sankcji wadliwych czynności prawnych ... 134
II. Nieważność ... 134

III. Wzruszalność ... 135
IV. Bezskuteczność zawieszona ... 135
V. Bezskuteczność względna ... 136

Część II. Zobowiązania

Rozdział I. Istota zobowiązania ... 139

§ 1. Pojęcie zobowiązania ... 139
§ 2. Strony stosunku zobowiązaniowego ... 140
§ 3. Przedmiot stosunku zobowiązaniowego ... 141
§ 4. Treść zobowiązania ... 141
§ 5. Wierzytelność ... 142
§ 6. Zobowiązania niezupełne ... 144
§ 7. Dług i odpowiedzialność ... 145
§ 8. Realizacja odpowiedzialności ... 146
§ 9. Charakterystyka źródeł zobowiązań ... 147

Rozdział II. Świadczenie ... 150

§ 10. Istota świadczenia ... 150
§ 11. Rodzaje świadczeń ... 151
§ 12. Świadczenie pieniężne ... 153
I. Zasada nominalizmu pieniężnego ... 153
II. Waloryzacja świadczeń pieniężnych ... 155
III. Zasada walutowości ... 157
§ 13. Odsetki ... 158
§ 14. Świadczenia w zobowiązaniach przemiennych ... 162
§ 15. Upoważnienie przemienne ... 162

Rozdział III. Świadczenie odszkodowawcze ... 164

§ 16. Źródła odpowiedzialności odszkodowawczej ... 164
§ 17. Szkoda ... 166
§ 18. Związek przyczynowy ... 169
§ 19. Okoliczności wpływające na odszkodowanie ... 170
§ 20. Odszkodowanie ... 171

Rozdział IV. Wielość dłużników lub wierzycieli ... 173

§ 21. Zobowiązania podzielne i niepodzielne ... 173
§ 22. Zobowiązania solidarne ... 174
I. Wprowadzenie ... 174
II. Solidarność dłużników ... 175
III. Solidarność wierzycieli ... 176
IV. Źródła solidarności ... 177
§ 23. Solidarność nieprawidłowa (in solidum) ... 177

Rozdział V. Umowy jako źródło zobowiązań ... 178

§ 24. Wprowadzenie ... 178
§ 25. Rodzaje umów ... 179
I. Uwaga wstępna ... 179
II. Umowy zobowiązujące i rozporządzające ... 179
III. Umowy jednostronnie i dwustronnie zobowiązujące oraz wzajemne ... 180
IV. Umowy konsensualne i realne ... 180
V. Umowy nazwane, nienazwane, mieszane ... 181
VI. Umowy związane z obrotem gospodarczym ... 182
VII. Umowy z udziałem konsumentów ... 182

1. Uwagi wstępne ... 182
2. Ochrona konsumenta według ustawy z 30.5.2014 r. o prawach konsumenta ... 184
2.1. Uwagi ogólne ... 184
2.2. Ogólne obowiązki przedsiębiorcy w umowach zawieranych z konsumentem ... 185
2.3. Umowy zawierane poza lokalem przedsiębiorstwa i na odległość ... 186
2.4. Prawo odstąpienia od umowy ... 190
2.5. Umowy dotyczące usług finansowych zawierane na odległość ... 193
§ 26. Zasada swobody umów ... 195
I. Istota swobody umów ... 195
II. Zakres swobody umów ... 196
III. Szersze pojmowanie zasady swobody umów ... 200
§ 27. Zawieranie umów ... 201
I. Uwaga wstępna ... 201
II. *Culpa in contrahendo* ... 201
III. Umowa przedwstępna ... 203
IV. Wzorce umowne ... 205
§ 28. Umowy a osoba trzecia ... 209
I. Uwaga wstępna ... 209
II. Umowa o świadczenie przez osobę trzecią ... 209
III. Umowa o zwolnienie dłużnika z obowiązku świadczenia ... 210
IV. Umowa na rzecz osoby trzeciej ... 210
§ 29. Dodatkowe zastrzeżenia umowne ... 211
I. Uwaga wstępna ... 211
II. Zadatek ... 211
III. Umowne prawo odstąpienia od umowy ... 213
IV. Odstępne ... 214
V. Kara umowna ... 214

Rozdział VI. Bezpodstawne wzbogacenie ... 217

§ 30. Zasady generalne ... 217
§ 31. Nienależne świadczenie ... 218
§ 32. Niegodziwe świadczenie ... 219
§ 33. Świadczenia z gry i zakładu ... 220
§ 34. Zbieg roszczeń ... 220

Rozdział VII. Czyny niedozwolone ... 222

§ 35. Pojęcie czynu niedozwolonego. Główne cechy odpowiedzialności z tytułu czynów niedozwolonych i jej przesłanki ... 222
§ 36. Zasady odpowiedzialności ... 223
I. Uwagi wstępne ... 223
II. Zasada winy ... 224
III. Zasada ryzyka ... 224
IV. Zasada słuszności ... 225
V. Zasada bezprawności ... 225
VI. Zasada odpowiedzialności absolutnej ... 226
§ 37. Generalna reguła odpowiedzialności ... 227
I. Uwagi ogólne ... 227
II. Bezprawność i okoliczności ją wyłączające ... 228
III. Wina i okoliczności wyłączające jej przypisanie ... 228
§ 38. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej ... 229
I. Rys historyczny – wzmianka ... 229
II. Ogólna formuła odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej ... 231

III. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez wydanie aktu normatywnego ... 233
IV. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niewydanie aktu normatywnego 234
V. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez wydanie prawomocnego orzeczenia lub ostatecznej decyzji ... 234
VI. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez niewydanie orzeczenia lub decyzji ... 236
VII. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zgodne z prawem wykonywanie władzy publicznej ... 237
VIII. Szczególne przypadki odpowiedzialności za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej unormowane poza Kodeksem cywilnym – wzmianka ... 238
§ 39. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez osoby pozostające pod nadzorem . 238
§ 40. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez wykonawcę powierzonej czynności 239
§ 41. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zwierzęta ... 240
§ 42. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone wskutek wyrzucenia, wylania lub spadnięcia przedmiotu z pomieszczenia ... 242
§ 43. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez zawalenie się budowli lub oderwanie się jej części ... 243
§ 44. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch przedsiębiorstwa lub zakładu wprawianego w ruch za pomocą sił przyrody ... 244
§ 45. Odpowiedzialność za szkody wyrządzone przez ruch mechanicznego środka komunikacji poruszanego za pomocą sił przyrody ... 246
§ 46. Zapobieganie szkodzie ... 246
§ 47. Naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ... 247
I. Uwagi ogólne ... 247
II. Roszczenia bezpośrednio poszkodowanego ... 247
1. Naprawienie szkody majątkowej na osobie ... 247
2. Zadośćuczynienie za krzywdę ... 248
3. Problematyka szkód prenatalnych oraz związanych z poczęciem i urodzeniem 248
III. Roszczenia osób pośrednio poszkodowanych ... 248
IV. Współodpowiedzialność ... 249
§ 48. Przedawnienie roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ... 249
§ 49. Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny ... 250
I. Problemy kwalifikacyjne. Rodzaj i zasada odpowiedzialności ... 250
II. Pojęcie produktu i kryteria jego oceny jako niebezpiecznego ... 252
III. Podmioty ponoszące odpowiedzialność z tytułu szkody wyrządzonej przez produkt niebezpieczny ... 253
IV. Poszkodowany uprawniony do dochodzenia roszczeń ... 253
V. Ograniczenia zakresu odpowiedzialności ... 254
VI. Przedawnienie roszczeń ... 254

Rozdział VIII. Wykonanie zobowiązań ... 255

§ 50. Generalna zasada należytego wykonania zobowiązań ... 255
§ 51. Osoby uczestniczące w wykonaniu zobowiązania ... 256
§ 52. Przedmiot wykonania ... 258
I. Jakość świadczenia ... 258
II. Wykonanie częściowe ... 259
III. Zmiana przedmiotu świadczenia ... 260
IV. Zarachowanie świadczenia ... 261
§ 53. Miejsce wykonania zobowiązań ... 262
§ 54. Czas wykonania zobowiązań ... 263
§ 55. Wykonanie zobowiązań z umów wzajemnych ... 264
§ 56. Wpływ zmiany okoliczności na zobowiązania ... 265

Rozdział IX. Odpowiedzialność z tytułu niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania ... 267

§ 57. Uwagi wstępne ... 267
§ 58. Przesłanki odpowiedzialności kontraktowej ... 268
I. Generalna formuła odpowiedzialności ... 268
II. Okoliczności, za które dłużnik ponosi odpowiedzialność ... 269
§ 59. Niemożliwość świadczenia ... 271
§ 60. Opóźnienie i zwłoka dłużnika ... 273
§ 61. Usunięcie wadliwości świadczenia ... 276
§ 62. Zwłoka wierzyciela ... 277

Rozdział X. Wygaśnięcie zobowiązań ... 278

§ 63. Zasada ogólna ... 278
§ 64. Świadczenie w miejsce wypełnienia ... 278
§ 65. Odnowienie ... 279
§ 66. Potrącenie ... 280
§ 67. Złożenie do depozytu sądowego ... 282
§ 68. Zwolnienie z długu ... 283
§ 69. Rozwiązanie stosunku prawnego ... 284
§ 70. Inne przypadki wygaśnięcia zobowiązań ... 285

Rozdział XI. Przejście praw i obowiązków wynikających z zobowiązań ... 286

§ 71. Uwagi wstępne ... 286
§ 72. Zmiana wierzyciela ... 287
§ 73. Wstąpienie osoby trzeciej w prawa zaspokojonego wierzyciela ... 290
§ 74. Zmiana dłużnika ... 291
§ 75. Przystąpienie do długu ... 293

Rozdział XII. Ochrona wierzyciela w razie nielojalnego działania dłużnika ... 294

§ 76. Uwagi wstępne ... 294
§ 77. Roszczenia pauliańskie ... 294
§ 78. *Ius ad rem* ... 297

Rozdział XIII. Ogólna charakterystyka części szczegółowej zobowiązań – funkcje umów, katalog typów, umowy nienazwane ... 299

§ 79. Przedmiot uregulowania i kryteria wyodrębnienia części szczegółowej zobowiązań 299
§ 80. Umowy nazwane i nienazwane (umowy „mieszane") ... 301
§ 81. Podstawowe typy umów ze względu na ich funkcje ... 303

Rozdział XIV. Umowy przenoszące prawa ... 305

§ 82. Charakterystyka i typy umów przenoszących prawa ... 305
§ 83. Sprzedaż ... 306
I. Cechy umowy sprzedaży jako czynności prawnej ... 306
II. Przedmiot, cena i strony umowy sprzedaży ... 307
1. Funkcja wyróżnienia części składowych umowy sprzedaży ... 307
2. Sprzedawca i kupujący ... 307
3. Przedmiot sprzedaży i cena ... 308
III. Obowiązki stron w umowie sprzedaży ... 311
1. Obowiązek sprzedawcy przeniesienia własności i wydania rzeczy ... 311
2. Obowiązek kupującego zapłacenia ceny i odbioru rzeczy ... 313
3. Inne kodeksowe obowiązki sprzedawcy i kupującego ... 314
4. Obowiązki sprzedawcy wynikające z ustawy o prawach konsumenta ... 315
5. Przedawnienie roszczeń z umowy sprzedaży ... 316

IV. Rękojmia za wady rzeczy sprzedanej ... 316
1. Charakter odpowiedzialności sprzedawcy za wady fizyczne i prawne ... 316
2. Ciężar dowodu istnienia wady fizycznej w chwili przejścia niebezpieczeństwa na kupującego ... 317
3. Akty staranności kupującego ... 318
4. Uprawnienia kupującego z tytułu rękojmi za wady ... 319
5. Modyfikacja definicji konsumenta przy rękojmi za wady ... 321
6. Terminy wykonywania uprawnień z rękojmi ... 321
V. Gwarancja właściwości rzeczy sprzedanej ... 322
VI. Roszczenie sprzedawcy do poprzednich sprzedawców w związku z wadliwością rzeczy sprzedanej ... 324
VII. Szczególne rodzaje sprzedaży według KC ... 325
VIII. Sprzedaż na odległość lub poza lokalem przedsiębiorstwa ... 328
§ 84. Zamiana ... 329
I. Cechy umowy zamiany jako czynności prawnej ... 329
II. Przedmiotowo istotne postanowienia umowy zamiany ... 329
III. Obowiązki stron umowy zamiany ... 330
IV. Rękojmia za wady rzeczy i gwarancja przy zamianie ... 330
§ 85. Dostawa ... 331
I. Cechy umowy dostawy jako czynności prawnej ... 331
II. Przedmiotowo istotne postanowienia umowy dostawy ... 332
III. Forma zawarcia umowy i obowiązki stron ... 332
§ 86. Kontraktacja ... 333
I. Cechy umowy kontraktacji jako czynności prawnej i jej postanowienia przedmiotowo istotne ... 333
II. Forma zawarcia umowy i obowiązki stron ... 334
§ 87. Przekazanie nieruchomości ... 335
I. Geneza regulacji ... 335
II. Cechy umowy przekazania nieruchomości jako czynności prawnej i forma jej zawarcia ... 335
III. Postanowienia przedmiotowo istotne umowy przekazania nieruchomości ... 336
IV. Pochodny charakter nabycia nieruchomości i wyłączenie rękojmi za wady ... 336
§ 88. Umowa deweloperska ... 336
I. Podstawowe obowiązki stron i reżim prawny umowy deweloperskiej ... 336
II. Charakterystyka umowy deweloperskiej według ustawy z 2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego ... 338
1. Uwagi wstępne ... 338
2. Przedkontraktowe i kontraktowe obowiązki stron umowy deweloperskiej ... 339
III. Charakterystyka umowy deweloperskiej nieobjętej ustawą z 2011 r. o ochronie praw nabywcy mieszkalnego lub domu jednorodzinnego ... 340
IV. Umowa deweloperska według ustawy z 20.5.2021 r. o ochronie praw nabywcy mieszkalnego lub domu jednorodzinnego ... 340
1. Charakterystyka umowy deweloperskiej i forma jej zawarcia ... 340
2. Przedkontraktowe obowiązki dewelopera ... 342
3. Prawo odstąpienia od umowy deweloperskiej ... 343

Rozdział XV. Umowy dotyczące korzystania z rzeczy ... 344

§ 89. Wprowadzenie ... 344
§ 90. Najem ... 345
I. Funkcja gospodarcza, pojęcie i charakter prawny ... 345
II. Zawarcie i przedłużenie umowy najmu ... 346
III. Sytuacja stron stosunku z umowy najmu ... 346
1. Wynajmujący ... 346
2. Najemca ... 347

3. Podnajem ... 349
IV. Najem lokali ... 351
1. Uwagi wprowadzające ... 351
2. Pojęcie i rodzaje lokali oraz podstawowe pozakodeksowe uregulowanie prawne ... 351
3. Zawarcie umowy najmu lokalu ... 352
4. Elementy sytuacji stron w stosunku najmu lokali ... 353
V. Wybrane zasady ochrony praw lokatorów w uregulowaniu pozakodeksowym ... 357
1. Uwaga wstępna ... 357
2. Prawa i obowiązki właścicieli i lokatorów ... 357
VI. Najem okazjonalny i instytucjonalny ... 360
§ 91. Dzierżawa ... 362
I. Funkcja, pojęcie i charakter prawny ... 362
II. Zawarcie umowy dzierżawy oraz sytuacja stron tego stosunku ... 363
§ 92. Użyczenie ... 364
I. Funkcja, pojęcie i charakter prawny ... 364
II. Sytuacja stron w stosunku z umowy użyczenia ... 365
§ 93. Umowa leasingu ... 366
I. Geneza aktualnego uregulowania leasingu ... 366
II. Definicja ustawowa, strony, funkcja gospodarcza oraz charakter prawny ... 367
III. Przedmiot i podstawowe elementy treści leasingu ... 367
IV. Ustanie leasingu ... 369

Rozdział XVI. Umowy o świadczenie usług ... 370

§ 94. Umowy o świadczenie usług – charakterystyka ogólna ... 370
I. Pojęcie usługi jako kryterium wyróżnienia umów o świadczenie usług ... 370
II. Typy umów o świadczenie usług ... 371
III. Funkcje ... 372
§ 95. Umowa zlecenia ... 372
I. Pojęcie, regulacja i charakter prawny umowy ... 372
II. Zastosowanie umowy zlecenia ... 373
III. Zlecenie a prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia ... 374
IV. Strony umowy ... 375
V. Przedmiot umowy ... 376
VI. Zawarcie umowy ... 376
VII. Wykonanie umowy ... 377
VIII. Wygaśnięcie umowy ... 378
IX. Przedawnienie roszczeń ... 380
X. Nienazwane umowy o świadczenie usług ... 381
§ 96. Umowa o dzieło ... 382
I. Pojęcie, regulacja i charakter prawny umowy ... 382
II. Zastosowanie umowy o dzieło. Umowy podobne do dzieła ... 382
III. Strony umowy ... 383
IV. Dzieło jako przedmiot umowy ... 384
V. Zawarcie umowy ... 385
VI. Wykonanie umowy ... 385
1. Wykonanie zobowiązania przez przyjmującego zamówienie ... 385
2. Obowiązki zamawiającego ... 387
VII. Odpowiedzialność za wady dzieła ... 389
1. Reżim odpowiedzialności za wady przed i po odebraniu dzieła ... 389
2. Odpowiedzialność na podstawie rękojmi ... 390
3. Odpowiedzialność na podstawie gwarancji ... 391
VIII. Wygaśnięcie umowy ... 391
IX. Przedawnienie roszczeń ... 392

§ 97. Regulacja i zastosowanie pozostałych umów o świadczenie usług ... 392
I. Umowa o roboty budowlane ... 392
II. Umowa przechowania i odpowiedzialność utrzymujących hotele i podobne zakłady ... 394
III. Umowa składu ... 395
IV. Umowa agencyjna ... 396
V. Umowa komisu ... 397
VI. Umowa przewozu ... 399
VII. Umowa spedycji ... 400

Rozdział XVII. Umowa darowizny ... 402

§ 98. Charakterystyka ogólna ... 402
§ 99. Przedmiot i cechy darowizny ... 402
I. Przedmiot darowizny ... 402
II. *Causa* umowy darowizny ... 403
III. Odróżnienie darowizny od innych umów nieodpłatnych ... 404
§ 100. Forma umowy darowizny i skutki wykonania umowy nieważnej ... 404
I. Forma *ad solemnitatem* ... 404
II. Wykonanie umowy darowizny ... 405
§ 101. Odpowiedzialność darczyńcy ... 405
§ 102. Polecenie ... 405
§ 103. Obowiązki obdarowanego ... 406
§ 104. Odwołanie darowizny ... 407
§ 105. Darowizna a ustawowa wspólność majątkowa małżonków ... 408

Rozdział XVIII. Umowy o funkcji kredytowej i depozytowej oraz zabezpieczenia osobiste wierzytelności ... 410

§ 106. Pojęcie i rodzaje umów o funkcji kredytowej ... 410
§ 107. Umowa pożyczki ... 410
I. Pożyczka według Kodeksu cywilnego ... 410
II. Pożyczka bankowa ... 412
§ 108. Umowa kredytu ... 413
§ 109. Kredyt konsumencki ... 414
§ 110. Umowa rachunku bankowego ... 417
§ 111. Ogólna charakterystyka zabezpieczeń wierzytelności ... 418
§ 112. Poręczenie ... 419
§ 113. Gwarancja bankowa ... 420
§ 114. Pozostałe formy zabezpieczeń osobistych ... 421

Rozdział XIX. Ubezpieczenie ... 423

§ 115. Działalność ubezpieczeniowa – ogólna charakterystyka uregulowania prawnego ... 423
§ 116. Funkcje działalności ubezpieczeniowej i podstawowe źródła uregulowania prawnego ubezpieczeń gospodarczych ... 423
§ 117. Pojęcie, charakter prawny umowy ubezpieczenia oraz podstawowe rodzaje ubezpieczeń ... 425
§ 118. Podmioty i strony stosunku z umowy ubezpieczenia ... 426
§ 119. Zawarcie i ustanie umowy ubezpieczenia ... 427
§ 120. Powstanie odpowiedzialności ubezpieczyciela ... 428
§ 121. Uregulowanie KC dotyczące sytuacji stron w stosunku z umowy ubezpieczenia ... 430
I. Uwaga wstępna ... 430
II. Ubezpieczenia majątkowe ... 430
III. Ubezpieczenia osobowe ... 433
IV. Przedawnienie roszczeń ... 434

Rozdział XX. Umowa o rentę i umowa dożywocia ... 435

§ 122. Umowa o rentę ... 435
I. Charakterystyka ogólna ... 435
II. Świadczenie uprawnionego do renty ... 436
III. *Causa* i cel umowy o rentę ... 436
IV. Prawo do renty ... 437
V. Umowa o rentę a alimenty należne na podstawie KRO ... 437
VI. Odwołanie renty nieodpłatnej ... 438
§ 123. Umowa dożywocia ... 438
I. Charakterystyka ogólna ... 438
II. Cel umowy dożywocia ... 439
III. Rozszerzona skuteczność prawa dożywocia ... 439
IV. Wygaśnięcie dożywocia ... 439
V. Skarga pauliańska ... 440

Rozdział XXI. Umowy współdziałania gospodarczego ... 441

§ 124. Spółka cywilna ... 441
I. Geneza oraz instytucje pokrewne i odrębne ... 441
II. Funkcja gospodarcza, pojęcie oraz charakter prawny spółki cywilnej ... 441
III. Zawarcie umowy oraz sytuacja prawna wspólników spółki cywilnej ... 442
IV. Rozwiązanie umowy spółki cywilnej ... 445
§ 125. Wzmianka o spółkach prawa handlowego ... 446

Rozdział XXII. Przyrzeczenie publiczne ... 447

§ 126. Pojęcie i charakter prawny ... 447
§ 127. Warunki skuteczności przyrzeczenia publicznego ... 447
§ 128. Przedmiot przyrzeczenia publicznego oraz nagroda ... 448
§ 129. Przyrzeczenie nagrody konkursowej ... 449

Część III. Prawo rzeczowe

Rozdział I. Ogólne wiadomości o prawie rzeczowym ... 453

§ 1. Pojęcie prawa rzeczowego w znaczeniu przedmiotowych i podmiotowych praw rzeczowych ... 453
§ 2. Cechy podmiotowych praw rzeczowych ... 453
§ 3. *Numerus clausus* praw rzeczowych ... 454
§ 4. Rodzaje praw rzeczowych ... 454
§ 5. Jawność praw rzeczowych ... 456

Rozdział II. Treść i wykonywanie własności ... 457

§ 6. Pojęcie własności ... 457
§ 7. Podmiotowe formy własności ... 457
§ 8. Uprawnienia właściciela określające treść prawa własności ... 458
I. Ogólne uwagi wstępne ... 458
II. Uprawnienie do posiadania rzeczy ... 459
III. Uprawnienie do korzystania z rzeczy ... 459
1. Uwagi wstępne ... 459
2. Uprawnienie do używania rzeczy ... 459
3. Uprawnienie do pobierania pożytków rzeczy ... 460
4. Uprawnienie do pobierania innych dochodów rzeczy ... 460
5. Uprawnienie do zużycia i przetworzenia rzeczy ... 460
IV. Uprawnienie do rozporządzania rzeczą ... 460
1. Uwagi wstępne ... 460
2. Przeniesienie własności ... 461

3. Obciążenie własności ... 461
4. Zniesienie prawa własności ... 461
§ 9. Bezwzględny charakter prawa własności ... 461
§ 10. Granice prawa własności ... 462
§ 11. Granice prawa własności nieruchomości wyznaczone przepisami prawa sąsiedzkiego 463
I. Ogólne uwagi wstępne ... 463
II. Przestrzenne granice nieruchomości ... 463
III. Rozgraniczenie nieruchomości ... 464
IV. Urządzenia wspólne na granicy gruntów ... 465
V. Korzystanie z przygranicznych pasów gruntu ... 465
VI. Ograniczenie dopuszczalnych immisji pośrednich ... 465
VII. Służebności w stosunkach sąsiedzkich ... 466

Rozdział III. Nabycie i utrata własności ... 468

§ 12. Ogólne uwagi wstępne ... 468
§ 13. Pierwotne i pochodne nabycie własności ... 468
§ 14. Przeniesienie własności ... 469
I. Uwagi wstępne ... 469
II. Przeniesienie własności w wyniku umowy zobowiązująco-rozporządzającej ... 469
1. Przeniesienie solo consensu własności rzeczy oznaczonych co do tożsamości . 469
2. Przeniesienie własności rzeczy oznaczonych co do gatunku (i rzeczy przyszłych) ... 470
III. Przeniesienie własności w wyniku wykonania uprzedniego zobowiązania ... 471
IV. Nabycie własności rzeczy ruchomej od osoby nieuprawnionej do rozporządzania 472
§ 15. Przeniesienie własności nieruchomości ... 472
I. Uwagi wstępne ... 472
II. Szczególne zasady obrotu nieruchomościami według wymagań Kodeksu cywilnego ... 473
1. Zakaz zastrzeżenia warunku lub terminu ... 473
2. Wymóg formy aktu notarialnego ... 474
3. Materialna i formalna kauzalność przeniesienia własności nieruchomości ... 474
III. Znaczenie wpisu do księgi wieczystej ... 474
IV. Obrót nieruchomościami rolnymi według ustawy o kształtowaniu ustroju rolnego 475
V. Czynności obrotu według ustawy o gospodarce nieruchomościami ... 475
VI. Czynności obrotu według ustawy o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa ... 476
§ 16. Zasiedzenie ... 477
I. Ogólne uwagi wstępne ... 477
II. Zasiedzenie nieruchomości ... 477
III. Zasiedzenie rzeczy ruchomych ... 477
IV. Przesłanki zasiedzenia ... 477
1. Posiadanie samoistne ... 477
2. Ciągłość posiadania; upływ terminu zasiedzenia ... 478
3. Znaczenie dobrej i złej wiary w zakresie zasiedzenia ... 478
V. Skutki zasiedzenia; stwierdzenie zasiedzenia ... 478
§ 17. Inne sposoby nabycia własności ... 479
I. Nabycie własności niczyjej rzeczy ruchomej ... 479
II. Znalezienie rzeczy i jego skutki ... 479
III. Nabycie własności pożytków naturalnych rzeczy ... 480
IV. Połączenie, pomieszanie i przetworzenie rzeczy ... 480
§ 18. Utrata własności ... 481

Rozdział IV. Współwłasność ... 482

§ 19. Określenie współwłasności ... 482

§ 20. Rodzaje współwłasności ... 483
§ 21. Źródła współwłasności ... 484
§ 22. Udział we współwłasności ... 484
§ 23. Zarząd rzeczą wspólną ... 484
I. Uwagi wstępne ... 484
II. Zarząd ustawowy ... 485
III. Zarząd umowny ... 485
IV. Zarząd sądowy ... 486
§ 24. Współposiadanie i korzystanie z rzeczy wspólnej ... 486
I. Ustawowy model współposiadania i korzystania z rzeczy wspólnej ... 486
II. Regulacja umowna ... 487
III. Sądowe określenie sposobu korzystania z rzeczy wspólnej ... 487
§ 25. Zniesienie współwłasności ... 488
I. Roszczenie o zniesienie współwłasności ... 488
II. Umowny i sądowy tryb zniesienia współwłasności ... 488
III. Sposoby zniesienia współwłasności ... 488
1. Podział rzeczy ... 488
2. Przyznanie rzeczy jednemu ze współwłaścicieli ... 489
3. Sprzedaż rzeczy ... 489

Rozdział V. Odrębna własność lokali ... 490

§ 26. Konstrukcja prawna odrębnej własności lokalu ... 490
I. Uwagi wstępne ... 490
II. Przedmiot własności ... 490
III. Współwłasność „przymusowa" nieruchomości wspólnej ... 491
IV. Istota odrębnej własności lokalu ... 491
§ 27. Ustanowienie odrębnej własności lokalu ... 492
I. Umowne ustanowienie odrębnej własności ... 492
II. Ustanowienie odrębnej własności lokalu w drodze jednostronnej czynności prawnej ... 492
III. Ustanowienie odrębnej własności lokalu na podstawie orzeczenia sądu ... 493
§ 28. Wspólnota mieszkaniowa właścicieli lokali ... 493
§ 29. Prawa i obowiązki właścicieli lokali ... 494
§ 30. Zarząd nieruchomością wspólną ... 494

Rozdział VI. Ochrona własności ... 496

§ 31. Ogólna charakterystyka ochrony własności ... 496
§ 32. Roszczenie windykacyjne ... 497
§ 33. Uzupełniające roszczenia właściciela ... 497
§ 34. Roszczenie posiadacza o zwrot nakładów ... 498
§ 35. Roszczenie negatoryjne ... 499
§ 36. Roszczenie związane ze wzniesieniem budowli na cudzym gruncie ... 499

Rozdział VII. Użytkowanie wieczyste ... 501

§ 37. Ogólne uwagi wstępne ... 501
§ 38. Przedmiot użytkowania wieczystego ... 502
§ 39. Charakter i treść prawa użytkowania wieczystego ... 503
§ 40. Ustanowienie użytkowania wieczystego ... 504
I. Wybór osoby użytkownika wieczystego ... 504
II. Zawarcie umowy ... 504
III. Wpis do księgi wieczystej ... 505
§ 41. Użytkowanie wieczyste jako prawo długoterminowe ... 505
§ 42. Opłaty z tytułu użytkowania wieczystego ... 506
§ 43. Odrębna własność budynków ... 506
§ 44. Wygaśnięcie użytkowania wieczystego ... 507

Rozdział VIII. Ograniczone prawa rzeczowe – zasady ogólne ... 508

§ 45. Ogólne uwagi wstępne ... 508
§ 46. Zamknięty katalog ograniczonych praw rzeczowych ... 508
§ 47. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych ... 509
I. Umowne ustanowienie ograniczonych praw rzeczowych ... 509
II. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych z mocy samego prawa ... 509
III. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych na podstawie orzeczenia sądowego . 510
IV. Powstanie ograniczonych praw rzeczowych na podstawie decyzji administracyjnej 510
§ 48. Treść ograniczonych praw rzeczowych – zmiana treści prawa ... 510
§ 49. Przeniesienie ograniczonych praw rzeczowych ... 511
§ 50. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych ... 511
I. Kolizja ograniczonych praw rzeczowych ... 511
II. Pierwszeństwo praw wpisanych do księgi wieczystej ... 512
III. Pierwszeństwo innych ograniczonych praw rzeczowych ... 512
IV. Zmiana pierwszeństwa ograniczonych praw rzeczowych ... 512
§ 51. Wygaśnięcie ograniczonych praw rzeczowych ... 513
I. Zrzeczenie się prawa ... 513
II. Konfuzja ... 513
III. Inne źródła wygaśnięcia ograniczonych praw rzeczowych ... 513
§ 52. Ochrona ograniczonych praw rzeczowych ... 514

Rozdział IX. Użytkowanie ... 515

§ 53. Ogólna charakterystyka użytkowania ... 515
I. Funkcja społeczno-gospodarcza użytkowania ... 515
II. Przedmiot użytkowania ... 515
III. Treść prawa użytkowania ... 516
IV. Obowiązki stron w stosunku użytkowania ... 517
§ 54. Powstanie i wygaśnięcie użytkowania ... 517
I. Umowa ustanowienia użytkowania ... 517
II. Wygaśnięcie użytkowania ... 518
§ 55. Użytkowanie przez osoby fizyczne ... 518
§ 56. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne ... 519
I. Użytkowanie gruntów Skarbu Państwa ... 519
II. Użytkowanie wkładów gruntowych ... 520
§ 57. Inne wypadki użytkowania ... 520

Rozdział X. Służebności ... 522

§ 58. Ogólne pojęcie i funkcja społeczno-gospodarcza służebności ... 522
§ 59. Służebności gruntowe ... 523
I. Ogólne uwagi wstępne ... 523
II. Powstanie służebności gruntowych ... 523
1. Umowne ustanowienie służebności ... 523
2. Zasiedzenie służebności ... 523
3. Powstanie służebności na podstawie orzeczenia sądowego ... 524
III. Treść i wykonywanie służebności ... 524
1. Treść służebności czynnych ... 524
2. Treść służebności biernych ... 525
3. Wykonywanie służebności ... 525
4. Utrzymywanie urządzeń niezbędnych do wykonywania służebności ... 526
5. Zmiana treści lub sposobu wykonywania służebności ... 526
IV. Wygaśnięcie służebności ... 526
§ 60. Służebności osobiste ... 527
§ 61. Osobista służebność mieszkania ... 527
§ 62. Służebność przesyłu ... 528

Rozdział XI. Spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu ... 529

§ 63. Rodzaj praw do lokalu w stosunkach spółdzielczości mieszkaniowej ... 529
§ 64. Treść i charakter spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu ... 530
§ 65. Własnościowe a lokatorskie prawo do lokalu ... 531
§ 66. Własnościowe prawo do lokalu a odrębna własność lokalu ... 531

Rozdział XII. Prawo zastawu ... 532

§ 67. Istota i funkcja zastawu ... 532
§ 68. Powstanie zastawu ... 532
I. Umowny zastaw zwykły ... 532
II. Zastaw rejestrowy ... 533
III. Zastaw ustawowy ... 533
IV. Zastaw skarbowy ... 533
§ 69. Przedmiot zastawu ... 534
§ 70. Treść prawa zastawu ... 534
§ 71. Wygaśnięcie zastawu ... 535

Rozdział XIII. Hipoteka ... 536

§ 72. Istota i funkcja hipoteki ... 536
§ 73. Powstanie hipoteki ... 537
I. Hipoteka umowna ... 537
II. Hipoteka przymusowa ... 537
§ 74. Przedmiot hipoteki ... 538
I. Hipoteka na nieruchomości ... 538
II. Hipoteka łączna ... 538
III. Hipoteka na udziale we współwłasności ... 538
IV. Hipoteka na użytkowaniu wieczystym ... 539
V. Hipoteka na spółdzielczym własnościowym prawie do lokalu ... 539
VI. Hipoteka na wierzytelności zabezpieczonej hipoteką (subintabulat) ... 539
§ 75. Wierzytelności zabezpieczone hipoteką ... 539
I. Istniejące i przyszłe wierzytelności pieniężne ... 539
II. Wielość wierzytelności ... 540
III. Wielość wierzytelności różnych podmiotów ... 540
§ 76. Treść hipoteki ... 540
§ 77. Tryb zaspokojenia wierzytelności hipotecznej ... 541
§ 78. Wygaśnięcie hipoteki ... 541

Rozdział XIV. Posiadanie ... 543

§ 79. Znaczenie regulacji prawnej posiadania ... 543
§ 80. Posiadanie rzeczy ... 543
I. Uwagi ogólne o pojęciu posiadania ... 543
II. Element faktycznego władztwa nad rzeczą ... 544
III. Czynnik woli posiadacza ... 544
§ 81. Dzierżenie rzeczy ... 544
§ 82. Posiadanie służebności ... 545
§ 83. Nabycie posiadania ... 545
I. Pierwotne nabycie posiadania ... 545
II. Przeniesienie posiadania ... 546
III. Dziedziczenie posiadania ... 546
§ 84. Rodzaje posiadania ... 546
I. Posiadanie samoistne i zależne ... 546
II. Posiadanie w dobrej i złej wierze ... 547
§ 85. Istota i funkcja posiadania ... 547
§ 86. Domniemania związane z posiadaniem ... 548

I. Domniemanie zgodności posiadania ze stanem prawnym ... 548
II. Domniemanie zgodności posiadania ze stanem prawnym ... 548
III. Domniemanie ciągłości posiadania ... 549
IV. Domniemanie dobrej wiary ... 549
§ 87. Ochrona posiadania ... 549
I. Ogólne uwagi wstępne ... 549
II. Obrona konieczna ... 549
III. Dozwolona samopomoc ... 549
IV. Ochrona sądowa – wzmianka ... 550
§ 88. Roszczenie posesoryjne ... 550
I. Przesłanki roszczenia ... 550
II. Treść roszczenia ... 550
III. Termin zawity roszczenia posesoryjnego ... 551
IV. Czynna legitymacja procesowa ... 551
V. Bierna legitymacja procesowa ... 551
VI. Wyrok sądu ... 551

Rozdział XV. Księgi wieczyste ... 552

§ 89. Funkcja ksiąg wieczystych ... 552
§ 90. Prawa podlegające ujawnieniu w księdze wieczystej; struktura księgi wieczystej ... 552
§ 91. Charakter wpisów w księdze wieczystej ... 553
I. Uwagi wstępne ... 553
II. Wpis o charakterze konstytutywnym ... 554
III. Wpis o charakterze deklaratoryjnym ... 554
1. Wpis obowiązkowy ... 554
2. Wpis fakultatywny ... 554
§ 92. Prowadzenie ksiąg wieczystych ... 554
I. Kompetencja sądów ... 554
II. Wniosek o wpis do księgi wieczystej ... 555
III. Podstawa wpisu ... 555
IV. Zakres kognicji sądu ... 555
V. Orzeczenie sądu ... 555
§ 93. Jawność ksiąg wieczystych ... 556
§ 94. Prawnomaterialne zasady ksiąg wieczystych ... 556
I. Domniemanie zgodności wpisu z rzeczywistym stanem prawnym ... 556
II. Rękojmia wiary publicznej ksiąg wieczystych ... 557
1. Istota rękojmi ... 557
2. Zakres zdarzeń prawnych objętych rękojmią ... 557
3. Negatywne przesłanki rękojmi ... 558
III. Pierwszeństwo ograniczonych praw rzeczowych ... 558

Część IV. Prawo rodzinne

Rozdział I. Wiadomości wstępne ... 561

§ 1. Przedmiot prawa rodzinnego i jego systematyka ... 561
I. Normatywne ujęcie rodziny ... 561
II. Istota pokrewieństwa ... 562
III. Powinowactwo i jego prawnorodzinne znaczenie ... 562
IV. Systematyka polskiego prawa rodzinnego ... 563
V. Próba określenia przedmiotu prawa rodzinnego ... 563
§ 2. Źródła polskiego prawa rodzinnego ... 564

Rozdział II. Małżeństwo ... 565

§ 3. Zawarcie małżeństwa ... 565

I. Sposoby zawarcia małżeństwa ... 565
1. Potencjalne warianty skutecznego zawarcia małżeństwa świeckiego ... 565
2. Procedura zawierania małżeństwa ... 566
2.1. Uwaga wstępna ... 566
2.2. Czynności przygotowawcze ... 566
2.3. Ceremonia składania oświadczeń o zawarciu małżeństwa ... 568
2.4. Rejestracja małżeństwa ... 568
2.5. Uwaga końcowa ... 569
II. Systematyka przesłanek zawarcia małżeństwa ... 570
III. Przesłanki konstytuujące małżeństwo ... 570
1. Przesłanki wspólne dla obu trybów zawarcia małżeństwa ... 570
1.1. Płeć nupturientów ... 570
1.2. Jednoczesna obecność ... 571
1.3. Zgodność oświadczeń ... 571
1.4. Udział uprawnionego celebransa ... 572
2. Dodatkowe wymogi odnoszące się do małżeństwa świeckiego zawieranego w trybie wyznaniowym ... 573
2.1. Zawarcie małżeństwa o podwójnym skutku w obrębie uprawnionego kościoła (związku wyznaniowego) ... 573
2.2. Sporządzenie aktu małżeństwa ... 573
3. Problematyka nieistnienia małżeństwa ... 574
IV. Zakazy zawarcia małżeństwa ... 574
V. Przesłanki formalno-porządkowe ... 575
§ 4. Unieważnienie małżeństwa ... 575
I. Podstawy unieważnienia małżeństwa ... 575
1. Wprowadzenie ... 575
2. Naruszenie zakazów zawarcia małżeństwa ... 576
3. Zawarcie małżeństwa pod wpływem wady oświadczenia woli ... 576
3.1. Uwagi ogólne ... 576
3.2. Wyłączenie (brak) świadomości ... 577
3.3. Błąd co do tożsamości partnera ... 577
3.4. Groźba ... 577
3.5. Konwalidacja małżeństwa zawartego wskutek wady oświadczenia ... 578
4. Nieprawidłowe wykorzystanie instytucji pełnomocnictwa ... 578
II. Wybrane kwestie proceduralne ... 578
1. Tryb i właściwość rzeczowa sądu ... 578
2. Problem legitymacji ... 578
3. Unieważnienie małżeństwa po jego ustaniu ... 579
III. Skutki unieważnienia małżeństwa ... 579
§ 5. Najważniejsze skutki zawarcia małżeństwa ... 580
I. Uwagi ogólne – systematyka skutków zawarcia małżeństwa ... 580
II. Zasada równouprawnienia małżonków ... 581
III. Niemajątkowe prawa i obowiązki małżonków ... 582
IV. Skutki zawarcia małżeństwa o charakterze majątkowym – klasyfikacja ... 583
V. Skutki zawarcia małżeństwa o charakterze majątkowym niezależne od istniejącego ustroju majątkowego ... 584
VI. Małżeńskie ustroje majątkowe ... 587
1. Pojęcie małżeńskiego ustroju majątkowego ... 587
2. Podział małżeńskich ustrojów majątkowych według treści ... 587
3. Podział małżeńskich ustrojów majątkowych według źródła powstania ... 588
4. Ustawowy ustrój majątkowy ... 589
4.1. Ogólna charakterystyka ustroju ustawowego ... 589
4.2. Skład majątków małżonków ... 589
4.3. Charakter prawny wspólności ... 591

4.4. Zarząd majątkiem wspólnym i korzystanie z jego składników 591
4.5. Odpowiedzialność z majątku wspólnego za zobowiązania jednego z małżonków 593
4.6. Ustanie wspólności 594
§ 6. Ustanie małżeństwa 595
I. Ogólnie o przyczynach ustania małżeństwa 595
II. Śmierć małżonków 595
III. Rozwiązanie małżeństwa przez rozwód 596
1. Przesłanki rozwodowe 596
2. Instrumenty ochrony integralności rodziny stosowane w toku postępowania rozwodowego 598
2.1. Mediacja 598
2.2. Możliwość zawieszenia i umorzenia postępowania 598
3. Orzeczenia zabezpieczające w toku postępowania rozwodowego 598
4. Treść rozstrzygnięcia w sprawie rozwodowej i dopuszczalność jego zmiany .. 599
4.1. Podstawowe kierunki rozstrzygnięcia 599
4.2. Orzeczenia dodatkowe 599
4.3. Zaniechania orzekania o winie małżonków 599
4.4. Władza rodzicielska i kontakty z dziećmi 599
4.5. Kwestia mieszkaniowa 600
4.6. Środki utrzymania dla byłego małżonka 601
5. Zmiana orzeczenia wydanego w sprawie rozwodowej 601
6. Nazwisko małżonków po rozwodzie 601
§ 7. Separacja 602
I. Uwagi wstępne 602
1. Separacja jako zjawisko faktyczne i jako instytucja prawna 602
2. Separacja a rozwód 603
II. Przesłanki orzeczenia separacji 603
III. Wybrane kwestie proceduralne 604
IV. Skutki orzeczonej separacji 605
1. Zasada podstawowa 605
2. Treść prawnego stosunku małżeństwa po orzeczeniu separacji 605
V. Zniesienie separacji 606
1. Przesłanka, tryb i właściwość rzeczowa sądu 606
2. Skutki postanowienia znoszącego separację 607

Rozdział III. Pokrewieństwo i powinowactwo 609

§ 8. Wprowadzenie 609
§ 9. Ustalenie i zaprzeczenie macierzyństwa 609
§ 10. Ustalenie ojcostwa 610
I. Sposoby ustalania ojcostwa w ogólności 610
II. Domniemanie małżeńskiego pochodzenia dziecka 611
III. Uznanie ojcostwa 612
IV. Sądowe ustalenie ojcostwa 613
§ 11. Stosunki między rodzicami a dziećmi 615
I. Ogólna systematyka prawnorodzinnych stosunków między rodzicami a dziećmi . 615
II. Władza rodzicielska 616
1. Podmioty 616
1.1. Podmioty, którym władza rodzicielska przysługuje 616
1.2. Podmiot poddany władzy rodzicielskiej 616
1.3. Podmioty uczestniczące w wykonywaniu władzy rodzicielskiej 617
2. Treść prawna (atrybuty) 617
3. Wykonywanie 618
3.1. Zasady ogólne 618

3.2. Zarządzanie majątkiem ... 619
3.3. Kryteria należytego sprawowania ... 619
4. Formy ingerencji sądu ... 619
4.1. Założenia podstawowe ... 619
4.2. „Ograniczenie" władzy rodzicielskiej ... 620
4.3. Zawieszenie władzy rodzicielskiej ... 620
4.4. Pozbawienie władzy rodzicielskiej ... 620
III. Piecza zastępcza ... 621
1. Zastępcze środowiska opiekuńczo-wychowawcze (wzmianka) ... 621
2. Podstawowe wiadomości o pieczy zastępczej ... 622
2.1. Przesłanka i cel umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej ... 622
2.2. Podstawowe formy organizowania pieczy zastępczej ... 622
3. Normatywne zasady funkcjonowania pieczy zastępczej ... 623
3.1. Zasada podziału pieczy ... 623
3.2. Zasada subsydiarności ... 623
3.3. Zasada pomocniczości ... 624
3.4. Zasada wspólnej pieczy nad rodzeństwem ... 624
4. Rodzinna piecza zastępcza ... 624
4.1. Formy ... 624
4.2. Kandydaci na rodziców zastępczych i do prowadzenia rodzinnych domów dziecka ... 626
5. Instytucjonalna piecza zastępcza ... 626
5.1. Formy ... 626
5.2. Pracownicy placówek instytucjonalnej pieczy zastępczej ... 628
6. Uwaga końcowa ... 628
IV. Kontakty rodziców z dziećmi ... 628
V. Alimentowanie się dzieci i rodziców ... 629
§ 12. Alimentacja dalszych krewnych ... 630
I. Uprawnieni i zobowiązani – kolejność obowiązku ... 630
II. Przesłanki alimentacji ... 631
III. Roszczenia matki dziecka związane z ciążą i porodem ... 632
IV. Ochrona roszczeń i świadczeń alimentacyjnych ... 633

Rozdział IV. Przysposobienie ... 634

§ 13. Powstanie węzła adopcji ... 634
I. Wprowadzenie ... 634
II. Przesłanki adopcji ... 634
1. Systematyka przesłanek adopcyjnych ... 634
2. Wymogi odnoszące się do adoptowanego dziecka ... 634
3. Przesłanki dotyczące przysposabiającego ... 635
4. Zgoda rodziców ... 635
5. Zgoda innych podmiotów ... 636
6. Rola sądu opiekuńczego ... 636
III. Ośrodki adopcyjne ... 637
§ 14. Rodzaje przysposobienia ... 638
I. Konstatacja ogólna ... 638
II. Podmiotowe typy adopcji ... 638
III. Przedmiotowe rodzaje przysposobienia ... 639
1. Adopcja pełna zwykła ... 639
2. Przysposobienie całkowite ... 639
3. Adopcja niepełna ... 640
§ 15. Zniesienie stosunku przysposobienia ... 640
I. Rozwiązanie adopcji ... 640
II. Ponowne przysposobienie dziecka ... 641

Rozdział V. Opieka i kuratela ... 642

§ 16. Powstanie, treść prawna i ustanie opieki ... 642
I. Przypadki ustanowienia opieki ... 642
II. Tryb ustanowienia opieki ... 642
III. Prawna treść opieki ... 644
IV. Sprawowanie opieki ... 644
V. Zwolnienie opiekuna ... 645
VI. Przyczyny i skutki ustania opieki ... 645
§ 17. Kuratela ... 646

Część V. Prawo spadkowe

Rozdział I. Podstawowe pojęcia prawa spadkowego ... 651

§ 1. Pojęcia: prawo spadkowe i dziedziczenie ... 651
§ 2. Spadek ... 652
§ 3. Przesłanki dziedziczenia ... 655
I. Uwagi wstępne ... 655
II. Powołanie do spadku ... 656
III. Zdolność dziedziczenia ... 656
IV. Wola przyjęcia spadku ... 657
V. Wyłączenie od dziedziczenia ... 657

Rozdział II. Zasady dziedziczenia ustawowego ... 659

§ 4. Uwagi wstępne ... 659
§ 5. Dziedziczenie zstępnych i małżonka spadkodawcy ... 660
§ 6. Dziedziczenie małżonka i rodziców spadkodawcy ... 662
§ 7. Dziedziczenie małżonka, rodziców i rodzeństwa spadkodawcy ... 662
§ 8. Dziedziczenie babć i dziadków spadkodawcy ... 662
§ 9. Dziedziczenie pasierbów spadkodawcy ... 663
§ 10. Dziedziczenie gminy i Skarbu Państwa ... 663

Rozdział III. Zasady dziedziczenia testamentowego ... 664

§ 11. Testament ... 664
I. Pojęcie testamentu ... 664
II. Przyczyny nieważności testamentu ... 664
III. Formy testamentu ... 665
IV. Świadkowie testamentu ... 668
V. Odwołanie testamentu ... 669
VI. Wykładnia testamentu ... 669
§ 12. Rozrządzenia testamentowe ... 670
I. Spostrzeżenie wstępne ... 670
II. Powołanie spadkobiercy ... 670
III. Zapis zwykły ... 671
IV. Zapis windykacyjny ... 672
V. Polecenie ... 673
VI. Wykonawca testamentu ... 673

Rozdział IV. Sytuacja prawna spadkobiercy ... 675

§ 13. Oświadczenie o przyjęciu lub odrzuceniu spadku ... 675
I. Złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku ... 675
II. Transmisja ... 677
III. Względna bezskuteczność odrzucenia spadku ... 677
§ 14. Sądowe stwierdzenie nabycia spadku lub przedmiotu zapisu windykacyjnego bądź notarialny akt poświadczenia dziedziczenia albo europejskie poświadczenie spadkowe ... 678

I. Stwierdzenie nabycia spadku ... 678
II. Akt poświadczenia dziedziczenia ... 679
III. Przepisy wspólne ... 681
IV. Europejskie poświadczenie spadkowe ... 682
§ 15. Ochrona dziedziczenia ... 682
§ 16. Odpowiedzialność za długi spadkowe ... 683

Rozdział V. Zachowek ... 687

§ 17. Swoboda testowania a zachowek ... 687
§ 18. Osoby uprawnione do zachowku ... 687
§ 19. Osoby zobowiązane z tytułu zachowku ... 688
§ 20. Wysokość zachowku ... 689
§ 21. Przedawnienie roszczeń ... 690
§ 22. Wydziedziczenie ... 690

Rozdział VI. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku ... 692

§ 23. Wspólność majątku spadkowego ... 692
§ 24. Dział spadku ... 692
I. Uwagi wstępne ... 692
II. Umowny dział spadku ... 693
III. Sądowy dział spadku ... 693
IV. Zaliczanie darowizn i zapisów windykacyjnych ... 695

Rozdział VII. Umowy dotyczące spadku ... 697

§ 25. Uwagi wstępne ... 697
§ 26. Umowa o zrzeczenie się dziedziczenia ... 697
§ 27. Zbycie spadku ... 698

Część VI. Prawo własności intelektualnej

Rozdział I. Wprowadzenie ... 701

§ 1. Pojęcie prawa własności intelektualnej ... 701
§ 2. Systematyka oraz źródła prawa własności intelektualnej ... 704
I. Uwagi ogólne ... 704
II. Uregulowanie krajowe ... 705
III. Regulacja międzynarodowa prawa własności intelektualnej ... 709

Rozdział II. Prawo autorskie ... 713

§ 3. Wprowadzenie ... 713
§ 4. Utwór ... 717
I. Ogólne pojęcie utworu ... 717
II. Utwory zależne (opracowania) i utwory inspirowane ... 720
III. Utwory będące zbiorami ... 721
IV. Utwory zbiorowe ... 722
V. Szczególne rodzaje utworów ... 723
1. Uwagi wprowadzające ... 723
2. Utwory audiowizualne ... 723
3. Programy komputerowe ... 725
4. Utwory naukowe i kartograficzne ... 727
5. Utwory architektoniczne oraz „użytkowe" ... 727
6. Utwory „reklamowe" oraz problem typografii ... 729
§ 5. Podmioty prawa autorskiego ... 729
I. Zasada ogólna oraz wyjątki od niej ... 729
II. Utwory współautorskie i połączone do wspólnego rozpowszechniania ... 730

III. Utwory pracownicze ... 731
§ 6. Treść prawa autorskiego ... 733
I. Wprowadzenie ... 733
II. Autorskie prawa osobiste oraz ich ochrona ... 734
III. Autorskie prawa majątkowe ... 735
1. Pojęcie i charakter ... 735
2. Pola eksploatacji ... 736
3. Szczególne podstawy prawa do wynagrodzenia ... 737
IV. Ustawowe ograniczenia praw autorskich ... 737
1. Uwagi wprowadzające ... 737
2. Dozwolony użytek osobisty ... 738
3. Dozwolony użytek publiczny ... 738
4. Licencje ustawowe ... 742
5. Dozwolony użytek utworów osieroconych oraz sposoby korzystania z utworów niedostępnych w obrocie handlowym uregulowane w PrAut ... 744
§ 7. Ochrona autorskich praw majątkowych ... 746
I. Reguły ogólne ... 746
II. Kontrola produkcji nośników optycznych (wzmianka) ... 748
§ 8. Przejście i korzystanie z autorskich praw majątkowych ... 748
I. Uwagi wprowadzające ... 748
II. Zasady ogólne ... 749
III. Umowa licencyjna ... 752
§ 9. Ochrona wizerunku, adresata korespondencji i tajemnicy źródeł informacji ... 754
§ 10. Prawa pokrewne ... 755
I. Wprowadzenie ... 755
II. Artystyczne wykonania ... 757
III. Fonogramy i wideogramy ... 758
IV. Prawa do nadań programów ... 760
V. Prawo do pierwszych wydań oraz wydań naukowych i krytycznych ... 761
§ 11. Wybrane instytucje prawa publicznego w prawie autorskim oraz zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i pokrewnymi (Fundusz Promocji Kultury. Komisja Prawa Autorskiego i organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi) ... 761
I. Fundusz Promocji Kultury ... 761
II. Komisja Prawa Autorskiego ... 762
III. Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi ... 764
§ 12. Ochrona sui generis baz danych ... 773

Rozdział III. Prawo własności przemysłowej ... 777

§ 13. Prawo patentowe, prawo wynalazcze i prawo własności przemysłowej ... 777
§ 14. Urząd Patentowy RP ... 779
§ 15. Rzecznicy patentowi ... 783
§ 16. Wynalazek ... 785
I. Pojęcie i podstawowe postacie wynalazku ... 785
II. Patent ... 787
1. Podmioty uprawnione, treść i charakter nabywanych praw ... 787
2. Dozwolony użytek, licencja przymusowa oraz nadużycie prawa z patentu ... 790
3. Unieważnienie i wygaśnięcie patentu (wzmianka) ... 791
4. Skutki naruszenia patentu ... 791
III. Licencja i umowa know-how (wzmianka) ... 792
IV. Wynalazki biotechnologiczne ... 793
V. Wynalazek tajny ... 795
VI. Dodatkowe prawo ochronne na produkty lecznicze oraz produkty ochrony roślin (wzmianka) ... 796

§ 17. Wzór użytkowy ... 796
§ 18. Wzór przemysłowy ... 796
§ 19. Topografia układów scalonych ... 799
§ 20. Projekt racjonalizatorski ... 802
§ 21. Znak towarowy ... 803
I. Pojęcie, podstawowe rodzaje oraz treść praw wyłącznych ... 803
II. Wyłączenia ... 803
III. Treść i ochrona praw wyłącznych ... 805
IV. Wspólny znak towarowy (wzmianka) ... 808
§ 22. Oznaczenia geograficzne ... 808
§ 23. Zwalczanie nieuczciwej konkurencji ... 811
I. Czyny nieuczciwej konkurencji – uregulowanie oraz ujęcie ogólne w ZNKU ... 811
II. Szczególne postaci czynów nieuczciwej konkurencji w uregulowaniu ZNKU ... 811
III. Odpowiedzialność za czyny nieuczciwej konkurencji ... 816
§ 24. Ochrona konsumentów przed praktykami monopolistycznymi (wzmianka) ... 817

Indeks rzeczowy ... 821